

Рябова Н. Функції музичних термінів у художньому творі // Південний архів (філологічні науки). Збірник наукових праць. Випуск 5-6. - Херсон: Айлант, 1999. - С. 244-246.

УДК 808.3-413

Н.Рябова

Функції музичних термінів у художньому творі

Основними сферами застосування музичних термінів є науковий і публіцистичний стилі. У суто наукових працях, науково-популярній та навчальній літературі музичні терміни вживаються у своєму прямому значенні. Наприклад, у «Музичному словнику в оповіданнях» Л.В.Міхєєвої читаємо: *«Віртуозами називають музикантів-виконавців, досконало володіючих технікою свого інструмента»* [1: 14].

Щодо публіцистичного стилю, то крім прямого використання музичних термінів поширеним є вживання їх з виразною стилістичною метою, зокрема для створення гумористичної ситуації. При цьому термін може зазнавати трансформації, тобто метафоризуватись: *«Віртуозам II-A навіть досконале володіння майстерністю списування не допомогло скласти іспит з геометрії»*.

У мові художньої літератури, зокрема в сучасній українській поезії, також спостерігаємо широке використання музичних термінів. Подібний факт можна пояснити тим, що фігуруючи в публіцистиці, в мові засобів масової інформації, велика кількість музичних термінів виходить за межі своєї терміносистеми, стає загальновідомою і загальноживаною. У поетичних творах музичні терміни вживаються як у прямому, так і в переносному значенні. Найпростішим застосуванням цих слів у поезії є таке, коли вони виступають у номінативно-дефінітивній функції, точно і вичерпно визначають відповідні поняття, явища, предмети. Наприклад, у поетичному творі П.Тичини «Месія» музичний термін «голос» допомагає реалістично відтворити картину пришествя Христа: *... / чийсь голоси: — Не треба! Не треба! Каліка, поспішаючи, наступить на дитину* [2: 125]

Якщо в науковому стилі номінативна функція музичного терміна є основною, то в художньому вона відіграє лише допоміжну роль. У мові художньої літератури музичні терміни втрачають свою стилістичну замкненість, використовуються у ролі складових елементів тропів та художніх образів, що зумовлює їх часткову чи повну семантичну детермінологізацію. Наприклад, у поезії І. Драча «Реквієм Павлові Тичині» звучання арфи асоціюється з голосом П. Тичини:

*Чому так хочеться побігти в його роки.
В його далекі молоді літа,
Й собою затулити його арфу —
Бо ж подарована була Україні арфа.,,
Про винятковість йшлося, про геніальність.
Та ще про струни арфи, що єдині.,, [2:212]*

У цих рядках основне, загальновідоме значення лексеми *арфа* стає другорядним. *Арфа* Тичини сприймається читачем не як образ окремого інструмента, а як символ творчого генія і невичерпного таланту поета.

Часто поети вдаються до метафоризації музичного терміна:

*Симфонія відкритого вікна —
Як музика незвіданого світу!
Світанком перша вдарила струна —
Двірник приходить поливати квіти.
(«Симфонія відкритого вікна») [2: 140]*

М.Петренко використовує прийом навмисного перенесення термінологічних понять у далеку від термінології сферу діяльності, що дозволяє йому створити оригінальні та

внутрішньо виправдані образи. Отже, використання музичної термінології у художніх творах, як правило, має глибоко асоціативний характер. Крім номінативної функції музичних термінів, поети широко використовують потенційні можливості цієї лексичної категорії, створюючи художній образ, вводячи їх до складу певної тропеїчної фігури чи до художньо забарвленого, експресивно піднесеного художнього середовища.

Введення музичної термінології до системи виражальних та образних засобів того чи іншого твору з урахуванням об'єкта зображення, індивідуальних особливостей творчого методу письменника, його естетичних уподобань пов'язане з розширенням тематичних обріїв літератури, відображає зміни в мові народу і сприяє подальшому збагаченню палітри засобів української поезії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Михеева Л.В. Музыкальный словарь в рассказах. – М., 1988.
2. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3-х книгах. –К., 1994. - Книга III.